

ČO CHCE UROBIŤ ZLU SLÚŽIACA MINISTERKA KOLÍKOVÁ S ÚSTAVOU? PRISPÔSOBIŤ SVOJIM ZÁMEROM A POTOM „ZABETÓNOVAŤ“? KTO RADÍ TEJTO ZÁKERNEJ ČVARGE?

- CZ24 News | 1. března 2021

SLOVENSKO: Už špekulujú o obmedzení možnosti Ústavu meniť. Len dva mesiace potom, ako ju v núdzovom stave, v zrýchlenom konaní, bez verejnej diskusie, napriek mohutnej kritike odborníkov i verejnosti poškodili... Čo to hovorí o ich zámeroch a etike?

Mimovládna organizácia Via Iuris usporiadala v utorok 23. februára odbornú diskusiu o potrebe zmeny pravidiel pre zmenu Ústavy Slovenskej republiky. Utorkovej debaty sa okrem akademikov a odborníkov na ústavné právo zúčastnila aj ministerka spravodlivosti SR Mária Kolíková, predseda Ústavného súdu SR Ivan Fiačan, predseda Najvyššieho súdu SR Ján Šikuta, podpredseda Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) Juraj Šeliga či predseda Ústavnoprávneho výboru NR SR Milan Vetrák.

A všetci títo ľudia sa jednoznačne zhodli na tom, že pravidlá na zmenu Ústavy by mali byť prísnejšie a pri zmenách ústavy by malo byť vylúčené skrátene legislatívne konanie. „Kedže skrátene legislatívne konanie vylučuje plnú slobodnú a otvorenú diskusiu o navrhovanej zmene a nevytvára podmienky na dosiahnutie širokého konsenzu, zmena ústavy by sa v takomto rýchlom procese nemala vôbec prijímať,“ povedala k tomu Kristína Babiaková, advokátka spolupracujúca s Via Iuris.

Účastníci debaty sa tiež zhodli, že proces zmien Ústavy je možné vylepšiť aj jednoduchou

zmenou zákonov, napríklad predĺžením minimálnej doby medzi jednotlivými čítaniami o návrhoch zmien Ústavy v parlamente a zákazom skrátenia týchto lehôt, aby bol vždy vytvorený dostatočný priestor na uskutočnenie podrobnej odbornej diskusie. A to isté aj v prípade konečného hlasovania o týchto zmenách.

Podľa Via Iuris časté zmeny spochybňujú postavenie ústavy ako pevného základného zákona, ktorý má byť stabilnou chrbticou celého systému právneho štátu. A konštatuje, že súčasné pravidlá umožnili poslancom zmeniť Ústavu SR od roku 1992 už devätnásťkrát.

Zmenili všetci za dva mesiace názor?

Poviete si, veď to je prirodzené, všetka tá argumentácia má logiku. Celé by to vyznelo ako úprimný záujem o zlepšenie fungovania právneho štátu na Slovensku – nebyť jedného drobného detailu.

Nebyť skutočnosti, že v uplynulých mesiacoch sme boli svedkami toho, ako súčasná vládna koalícia pomenila v ústave veci veľmi kontroverzným spôsobom a urobila to presne tak, ako to teraz ministerka spravodlivosti Kolíková, podpredseda NR SR Šeliga, predseda Ústavnoprávneho výboru NR SR Vetrák a ďalší účastníci diskusie odsúdili, že tak by sa to robiť nemalo: urobili to v zrýchlennom konaní, bez poriadnej oponentúry, bez verejnej diskusie, dokonca v núdzovom stave.

A teda je namieste otázka, ak všetci títo ctihodní predstavitelia justície, na čele s nezištnou mimovládkou Via Iuris a predovšetkým pani ministerkou, s takýmito spôsobmi a s takouto kultúrou nesúhlasia, prečo k takémuto konaniu pred niekoľkými týždňami pristúpili? Prečo neprotestovali, nedávali pripomienky, nehlasovali proti?

Argumentácia „vážnou situáciou“ neobstojí

Niektro by mohol očakávať, že možno by na to odpovedali v podobnom duchu, ako to vtedy zdôvodňovali politici aj systémové médiá: že to predsa bola vážna pandemická situácia, v ktorej bolo treba hľadať rýchle a efektívne rozhodnutie a neohliadať sa až tak útlocitne po nejakých „abstraktných“ princípoch.

Lenže tu treba povedať dve veci: po prvé, ústavné zmeny, ktoré pod zámienkou pandémie prijali, s pandemiou súviseli iba vzdialene alebo vôbec a je veľmi diskutabilné, či do dnešného dňa k riešeniu pandémie vôbec nejako prispeli.

A po druhé, kto rozhodol, že práve toto bola tá naozaj vážna situácia, v ktorej bolo treba urgentne meniť Ústavu? A ak by nabudúce tí istí ľudia (alebo iní v rovnakej funkcii) boli názoru, že opäť nastala taká vážna situácia, už by nemali mať právo takto isto zasiahnuť?

Ignorujú odporúčania Benátskej komisie

Pri Rade Európy (pozor, Rada Európy nie je EÚ – členskou krajinou je napríklad aj Rusko, Turecko, Azerbajdžan či Arménsko) existuje poradný orgán zložený z nezávislých odborníkov v oblasti ústavného práva: Európska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva, ľudovo nazývaná aj Benátska komisia. Na Benátsku komisiu sa štáty obracajú v sporných prípadoch ako na najvyššiu autoritu v odborných otázkach ústavnosti.

Ilustračné foto

Koaličným páchatelom nedávnych zmien v Ústave SR je veľmi dobre známe dlhodobé a principiálne stanovisko Benátskej komisie k zmenám ústavy, ktoré urobili. A aj k spôsobu, akým to urobili: Benátska komisia jednoznačne odporúča, aby v čase stavu núdze nedochádzalo k ústavným zmenám.

„Na Slovensku sú tieto odporúčania úplne ignorované a miera porušovania princípov právneho štátu mimoriadne vysoká,“ zdôrazňuje „Výzva slovenských právnikov proti sústavnému porušovaniu princípov právneho štátu v Slovenskej republike“ (ďalej len Výzva), ktorú podpísalo už 430 členov súdnych orgánov, advokátov, akademikov a príslušníkov ďalších právnických profesií.

„Verejne prezentované žiadosti viacerých odborníkov vyzývajúce na to, aby boli závažné ústavné zmeny vopred prerokované s Európskou komisiou pre demokraciu prostredníctvom práva ostali nepovšimnuté. Predstavitelia výkonnej moci Slovenskej republiky a ústavná väčšina NR SR hrubo porušujú svoje povinnosti, ktoré Slovenskej republike, jej orgánom a predstaviteľom vyplývajú z členstva v Rade Európy a Európskej únii,“ konštatuje sa vo Výzve.

Vážne výhrady odborníkov

Autori Výzvy upozorňujú v tejto súvislosti okrem iného na nasledujúce skutočnosti:

„1. Slovenská republika je štát s flexibilnou ústavou a na jej zmenu stačí súhlas troch pätín poslancov v jednokomorovej Národnej rade SR. Negatívne vnímame, že súčasná parlamentná väčšina odstraňuje brzdy a protiváhy zo strany ostatných mocí v štáte. V decembri 2020 parlament svojim

rozhodnutím zakázal Ústavnému súdu SR preskúmať súlad ústavných zákonov s materiálnym jadrom ústavy, a to bez náležitej odbornej diskusie a napriek výslovnému nesúhlasu predsedu Ústavného súdu SR, ako aj napriek vážnym výhradám odbornej verejnosti. Týmto spôsobom vládna koalícia neprimerane zvýšila svoju zákonodarnú moc tým, že odstránila hlavnú brzdu zo súdnej moci, ktorá by ju mohla kontrolovať. Z hľadiska zachovania demokracie a právneho štátu je dôležité, aby rozhodnutia Národnej rady SR prijaté politickou väčšinou mohol posudzovať Ústavný súd SR ako konečná nezávislá súdna inštitúcia.

2. Súčasne oslabením právomoci Ústavného súdu SR prijala Národná rada SR ústavný zákon, ktorý jej umožní predlžovať núdzový stav na neobmedzene dlhý čas, ak vláda každých 40 dní požiada parlament o súhlas s predĺžením, ktorý má byť udeľovaný dodatočne do 20 dní. Rozumieme potrebe vyhlásenia núdzového stavu a jeho trvania z hľadiska ochrany verejného zdravia, ale je dôležité, aby sa tento inštitút nezneužíval a nevymkol z ústavnej kontroly.

3. Extrémne riskantné je aj využívanie skrátených legislatívnych konaní. V roku 2020 bolo takto prijatých viac ako 60 zákonov. Mnohé z prijatých legislatívnych zmien však vôbec nesúviseli s pandemiou a jej dôsledkami. Došlo napríklad k významnej zmene zákona o Súdnej rade SR a prijatiu viacerých ústavných zmien. Takýto spôsob tvorby práva znemožňuje zapojenie verejnosti do legislatívneho procesu a je v rozpore s princípmi otvoreného vládnutia. Vylúčená nebola len odborná verejnosť z tretieho sektora, ale aj experti pôsobiaci vo vládných rezortoch, v Súdnej rade SR, na Najvyššom súde SR, Generálnej prokuratúre SR, či v akademickej oblasti.“

Výsmech právnomu štátu

„V právnom štáte musí existovať mechanizmus, ktorý bude prípadné excesy ústavodarcu eliminovať či aspoň tmiť, a práve to je úlohou ústavného súdnictva,“ vysvetľuje aj Marica Pirošíková, bývalá dlhoročná ochrankyňa Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva v Štrasburgu.

„Potom, ako pani ministerka spravodlivosti presadila s poslušnými poslancami vládnej koalície počas núdzového stavu také ústavné zmeny, v rámci ktorých napríklad obrala Ústavný súd o významnú právomoc preskúmať súlad ústavných zákonov s ústavou, považujem jej súčasné závery o tom, že pravidlá na zmenu ústavy by mali byť prísnejšie, za taký istý výsmech právnomu štátu, ako možnosť donekonečna predlžovať núdzový stav,“ hovorí Pirošíková.

A dodáva: „Dobrý úmysel tu úplne absentuje, skôr ide o snahu ‚zabetónovať‘ čo sa jej v tomto ohľade už podarilo presadiť. Je smutné, že svoje kroky, majúce významné dôsledky, či už ide o predchádzajúce ústavné zmeny alebo tzv. súdnu mapu, nekonzultovala vopred s Benátskou komisiou. A to napriek tomu, že ju na to viacerí odborníci vyzvali a ňou navrhované zmeny kritizovali.“

Záver - zhrnutie

„Antikorupčné“, „antipapalácke“, „transparentné“ vládne koalíčné komando pred rokom tvrdilo, že na Slovensku, vrátane justície, urobí poriadok. Čo myslíte, podobá sa na poriadok toto, čo je výsledkom ich pôsobenia?

Na mnohých ľudí to totiž pôsobí trochu inak: porobiť personálne čistky, všade dosadiť svojich ľudí, zmeniť ústavu a zákony podľa svojich mocenských potrieb a potom sa snažiť daný stav čo najviac „zabetónovať“ – to viac než demokratický poriadok pripomína mafiánske a totalitné praktiky a maniere. Nemá to nič spoločné s právnym štátom, ale presne naopak, ide o snahu udržať si moc a vplyv aj v justícii za akýchkoľvek podmienok, bez ohľadu na to, čo si želajú občania.

A čerešničkou na torte potom sú jedinci ako ministerka Kolíková, ktorí sa občanom nad to všetko ešte aj drzo vysmievajú do očí, keď pár mesiacov potom, ako v zrýchlennom konaní, bez skutočnej diskusie, bez odbornej konzultácie, dokonca v núdzovom stave dokrvavia Ústavu, vážne kyvkajú hlavou nad tým, ako by bolo treba obmedziť možnosti ju meniť, lebo veď taká Ústava, to je vážna vec a treba ju chrániť pred tým, aby s ňou nedajbože niekto nebaštrngoval.

Autor: Ivan Lehotský